

Käsitletud kirjanduse loetelu.
=====

K.Matto Kriminaalkohtupidamise seadustik.

K.Saarmann ja K.Matto Kriminaalseadustik.

R.Rägo.- Kriminaalprotsessi õpperaamat.

RT. 106 - 1938.

Amtsblatt nr. 38 - 1943.

Kohtute seadus.

L ü h e n d i d.
=====

- KKS - Kriminaalkohtupidamise seadustik.
KrS - Kriminaalseadustik.
V.KKS - Vene kriminaalkohtupidamise seadustik.
KPÕ - R.Rägo kriminaalprotsessi õpperaamat.
KS - Kohtute seadus.

5. Sõjaluse seluurimisele toimetamine ja ära-
kuulamine.

6. Tõrkeabinõud seluurimisest ja kohtust kõrval-
hoidevise tekitamiseks.

7. Seluurimise lõpetamine.

8. Lõppsõna.

S I S U K O R D.

=====

1. Sissejuhatus.
2. Eeluurimise toimetamise tingimused.
3. Prokuratuuri esindajate kohused eeluurimisel.
4. Süüteo sündmuse uurimine.
5. Süüaluse eeluurimisele toimetamine ja ülekuulamine.
6. Tõkkeabinõud eeluurimisest ja kohtust kõrvalehooldmise takistamiseks.
7. Eeluurimise lõpetamine.
8. Lõppsõna.

EELUURIMINE
KEHTIVA KKS-ku järgei.

1. Sissejuhatus.

Eeluurimine on üks olulisemaid toiminguid kohtulikus tegevuses, sest ainult eeluurimise kaudu, kui see on täpselt tehtud, saab kohus oma otsest tegevust, õigusemõistmist, reeglipäraselt ja kiirelt toimetada. Eeluurimine aitab kohtul, kõrvaldada enne kohtuliku juurdlemisena, ^{uurimist} kaasa aluseta süüdistuste kõrvaldamiseks, mis omakorda annab kohtule usalduse ja kiire tegutsemise võimaluse. Kehtivas KKS-us on terve osa ainult eeluurimisele määratud. KKS-us on lahutatud juurdlus ja eeluurimine. Juurdluse all mõistab KKS. politseilist juurdlust lihtsamate asjade toimetamise juures ning eeluurimise all ainult ^{tema kompetentsi} kohtuuriija tegevust ning selle võimupiire. Kuid

ei ole õige, tarvitades käesoleva töö pealkirja "Eeluurimine kehtiva KKS-ku järgi" ja tööst välja jätta juurdlus, olgugi politseiline, ja käsitleda ainult kohtu-uurija tegevust eeluurimisel. On ju politsei tegevus eeluurimisel tihedalt seotud kohtu-uurija tegevusega. Mitte ainult meil, vaid igal pool on tunnustatud politsei osavõtt esialgsest kriminaaljälitamisest. Mitte kuski ei toimetata kriminaaljälitamist algusest lõpuni ainuüksi kohtuvõimud. Politsei osavõttu esialgsest kriminaaljälitamisest tingib asjaolu, et edukas esialgne kriminaaljälitamine vajab sootu teisel alusel organiseeritud ja teiste viisidega töötavat ametivõimu kui seda on kohus. Esialgset kriminaaljälitamist toimetava võimu organid peavad olema liikuvad ja asuma rahva keskel, kuid seejuures töötama organiseeritult üksteise kaasabil. Ainult sääraselt or-

ganiseeritud võim võib edukalt avastada kordasaadetud süütegusid ja nende kordasaatjaid. Mida paremini on organiseeritud politsei, mida haritum ja kogenum ta on oma alal, seda tagajärjekam on kriminaaljälitamine, sest sageli oleneb terve edaspidine kriminaaljälitamine sellest, kuidas on alul teotsenud sel alal politsei. Kuigi kõikjal politsei võtab osa esialgsest kriminaaljälitamisest, ei ole selle osavõtu ulatus igal pool kaugeltki ühtlane. Samuti ei ole ka ühtlased need õigused, mille alusel politsei esialgsel kriminaaljälitamisel võib võtta ette üht või teist toimingut, samuti nende toimingute vormiline jõud. On riike, kus ennekohtulikku asja uurimist kõigis süütegudes toimetab ainult politsei ja kus politsei poolt toimetatud uurimine on vormiliseks aluseks süüaluse kohtu alla andmiseks ning kus neid uurimistoiminguid teatavais piires tunnustatakse tõendusmaterjalina kohtulikul asja arutamisel. Suuremas osas Lääne-Euroopa riiges on

politsei poolt toimetatud ^{juurdlus} ~~uurimine~~ tunnustatud süüaluse kohtu alla andmise aluseks ainult kerge-
mais süütegudes, kuna raskemais süütegudes on süüaluse kohtu alla andmiseks nõutav uurimine kohtuniku poolt peaaegjalikult aga asjus, mis alluvad vandekohtule. Kuid ka neis asjus algab kohtunik uurimist pärast seda kui politsei poolt on esialgsel ^{juurdlusel} ~~uurimisel~~ juba süütegu ja süüalune avastatud. Kohtunik toimetab seal uurimist teatava süüteo ja selle kordasaatja kohta, kusjuures ta ei tarvitse kohtuata neid toiminguid, mis juba on tehtud politsei poolt esialgse ^{juurdluse} ~~uurimise~~ täiendamiseks.

Vähe on aga riike, kus politsei poolt tema enese nimel toimetatud esialgsel kriminaaljälitamisel pole mingit vormilist jõudu, vaid see on ajendiks süüteo uurimise algamiseks kohtuniku poolt. ~~Kahjuks~~ kuulub Viimaste hulka ^{kuulub} ka Eesti. Sellest ei tohi aga ekslikult järeldada, et meil politsei osavõtt krimi-

naaljälitamisest ka maksva korra juures sisuliselt vähem tähtis oleks kui mujal, sest ka meil oleneb edaspidine kriminaaljälitamise edu suurel määral sellest, missuguseid tagajärgi saavutab sel alal politsei.

Vaatlusi, läbivaatlusi, läbiotsimisi ja väljavõtmisi tuleb lugeda just tähtsamaiks eeluurimistoiminguiks, kuna neid paljudel juhtudel hiljem kohtu-uurijal ega ka kohtul pole võimalik kontrollida, seejuures aga nende toimingute abil saadud andmed sageli kaaluvamaks loetakse kui tunnistajate ütlusi, põhjusel et need on objektiivsemad. Mujal on just nende toimingute toimetamiseks politsei õigus piiratud, meil toimetab aga politsei neid üldreeglina. Selles, et neid toiminguid üldreeglina toimetab politsei, on vahest osaliselt süüdi ka kohtu-uurijad, kellest aja jooksul liikuvate kohtunikkude asemel seaduse mõtte ja seaduseandja tahte vastaselt

on kujunenud ainult kabinetis töötavad kohtunikud, kuid kahtlemata suuremal määral on selles süüdi kohtu-uurijate piiratud koosseis, mis neil lasuva töökoorma juures ei võimalda neile süüteo sündmuskohale ilmuda. Tegelikult kujunenud juurdlus ei lähe toimetamise korras paljudes asjades aga ka sisult ja ulatuselt milleski lahku eeluurimisest. On palju lihtsamaid asju, milles politsei poolt koostatud juurdluse ja kohtu-uurija poolt koostatud eeluurimise toimetused võib sisu poolest lugeda teineteise koopiakts, ainult selle vahega, et juurdlustoimiku protokol-
lid ^{on koostatud} kannavad politsei ^{poolt} allkirja, eeluurimisprotokollid aga kohtu-uurija ^{poolt} ~~oma~~. Mõnikord on juurdlustoimik veel täielikum, kui temas leidub vaatluse, läbivaatuse, läbiotsimise või väljavõtmise protokolle, mida kohtu-uurija ei ole kohustatud kordama ja mida igal juhul ei saagi korrata. Suurel määral on aga juurdlus ja eeluurimistoimikud lahkuminevad oma vormilise jõu

poolest. Beluurimistoimikus leiduvad andmed on aluseks süüaluse kohtu alla andmiseks ja selles leiduvad tunnistajate ülekuulamise protokollid kuuluvad kohtus seaduses ettenähtud juhtudel avaldamisele, missugust jõudu ei ole aga kõigil juurdlustoimikus leiduvail andmeil ja tunnistajate ülekuulamise protokollidel. Kehtiva KKS-ku järgi on politsei ülesandeks süütegude kohta andmete kogumine ja juurdluse toimetamine. Andmete kogumise all on mõeldud politsei tegevus süüteo sündmuse avastamiseni, tähele pidades, andmete kogumist toimetab politsei ainult sel juhul, kui tal on kahtlus selle kohta, kas süüteo sündmus on üldse aset leidnud. Niipea aga, kui politsei andmete kogumise kaudu veendub, et süüteo sündmus on tõesti aset leidnud, peab ta viivitamata alustama juurdluse toimetamist. Andmete kogumine ei ole vormiline toiming ja selle toimetamiseks ei näe KKS ette lähemat korda. Seda ei ole üld-

se ka võimalik lähemalt määrata seadusega, kuna see täiel määral oleneb politsei oskusest. Andmete kogumisel ei anna seadus õigust politseil ette võtta mingisuguseid vormilisi toiminguid ega luba ka mingisugust vormiliste protokollide koostamist. Juurdlus seevastu on aga terves ulatuses vormiline toiming, mida politsei toimetab küll oma nimel, kuid järgides eeluurimise kohta seatud eeskirju. Juurdlus asendab suurel määral V.KKS järge⁴ toimetavat eeluurimist. Andmete kogumine, samuti juurdluse toimetamine on KKS nähtud ette ühtlase korra järgi nii ringkonna kohtule kui ka jaoskonnakohtuile alluvais asjus.

2. Eeluurimise toimetamise tingimused.

Kõigis ringkonnakohtule, kohtukojale ja Riigikohtule alluvais avaliksüüdistusasjus on eeluurimi-

ne süüaluse kohta alla andmiseks sunduslik, ringkonnakohtule alluvais erasüüdistusasjus aga ainult omastamise, varguse ja kelmuse kohta, mis on korda saadetud abikaasade ja alanevate sugulaste vahel, KKS § 73. Eeluurimine on sunduslik ainult selleks, et süüalust anda kohta alla; kui aga asi kuulub mingil põhjusel lõpetamisele või peatamisele, siis ei ole eeluurimine nõutav, vaid lõpetada või peatada võib ka juurdluse põhjal. KKS § 73 ei määra ka ära, mis suguses ulatuses kohtu-uuriija peab avaliksüüdistusasjus eeluurimist toimetama. Kuna § 90 juhatusel ei ole kohtu-uuriija kohustatud kordama neid politsei juurdluse toiminguid, mis on KKS § 60 põhjal eeluurimiskirjade järgi rahuldavalt ja täielikult toimetatud, siis võib kohtu-uuriija ülesanne neid asjus, milles juurdlusel kogutud tõendused kontrollimist ei vaja, piirduda ainult sellega, et ta võtab süüaluse KKS § 168 juhatusel vastutusele, kuulab tema süüalusena

üle, võtab tema vastu tarvitusele vajaduse korral
tõkkeabinõu, näitab talle soovi korral ette asja ja
saadab siis toimetuse edasi prokuröri korraldusse.
Süüaluse vastutusele võtmine ja süüalusena ülekuu-
lamine kohtuvõimu poolt enne kohtu alla andmist on
vajalik põhjusel, et politsei võib juurdlusel kogu-
da ühekülgset ainult süüdistavaid andmeid, jättes
tähele panemata andmed, mis võivad süüaluse kasuks
olla. Pärast süüalusena vastutuselevõtmist võib aga
süüalune kohtu-uurijalt nõuda tema kasuks olevate tõen-
duste kogumist, mida juurdlusel ei ole võimalik üld-
se teha, kuna juurdlusel ei ole veel vormilist süü-
alust. Sellega on eeluurimine kõigis asjus vajalik
peaasjalikult selleks, et anda süüalusele võimust
enne kohtu alla sattumist ette tuua kõik tõendused
enese kasuks, mis võib ära hoida ka asjatut kohtu al-
la andmist ühekülgsete andmete põhjal, mis kohtus üm-
ber lükatakse. Tähenõudud erasüüdistusasjus on eeluuri-

mine sunduslik põhjusel, et erasüüdistusasjus politsei juurdlust üldse ei toimetata ja ilma eeluurimiseta oleks neid asju raske kohtus arutada. Eeluurimist toimetab kohtu-uuri- ja politsei kaasabil ja prokuratuuri järelevalvel.- KKS §74. Kohtu-uuri- ja algatab eeluurimise avaliksüüdistusasjus prokuratuuri esindaja ettepanekul või politsei poolt esitatud juurdluse põhjal, erasüüdistusasjus aga süüteo kannatanu kaebusel pärast lepituse toimetuse nurjumist. Peale selle algatab kohtu-uuri- ja eeluurimist veel seaduses eriti ettenähtud juhtudel kohtukoja ettepanekul ja teiselt kohtuvõimult alluvuse järgi üleantud asjus. Eeluurimise algatamisest või jätkamisest kohtukoja ettepanekul ja teiselt kohtuvõimult alluvuse järgi üleantud asjus teatab kohtu-uuri- ja prokuratuuri esindajale. Kui kohtu-uuri- ja ei leia alust politsei poolt esitatud juurdluse põhjal eeluurimise alustamiseks süüteo tunnuste puudumise või kriminaaljälitamise algata-

mise või jätkamise seaduslikele takistustele tõttu, siis esitab ta juurdlustoimiku prokuratuuri esindaja korraldusse, KKS § 75, järgi on kohtu-uurija õigustatud ja ka kohustatud eeluurimist algatama ainult politsei juurdluse põhjal või prokuratuuri esindaja ettepanekul. KKS järgi võib politsei üldises korras kohtu-uurijale üle anda ainult niisuguseid asju, milles juurdlusega on kindlaks tehtud, et süütegu on tõesti aset leidnud ja milles ka süüdlane on avastatud, kuna juurdlused, millega ei ole korda läinud avastada süüalust, peab ta esitama prokuröri korraldusse. Kohtukoda võib eeluurimise algatamiseks või täiendamiseks teha ettepanekuid ainult § 72 teises lõikes, § 328 teises lõikes ja § 329 ettenähtud juhtudel, kuid ta ei ole õigustatud asja tagasi saatma eeluurimisele pärast süüaluse kohtu alla andmist asja sisulise arutamise ajal. Erasüüdistusasjus on süüteost kannatanule antud õigus otseselt pöörduda kaebusega kohtu-uurija poole põhjusel, et politsei

erasüdistusasjus üldse juurdlust ei toimetata.

§ 75 juures võib tekkida küsimus, kuidas peab kohtu-uuriija toimima säärase politsei juurdlusega, milles ei leidu üldse süüteo tunnuseid või milledest selgub, et asjas on olemas kriminaaljälitamise algatamise seaduslikud takistused, tähendab juurdlusega, mida politsei oleks pidanud § 61 juhatusel saatma prokurööri korraldusse. Keh-tiva KKS-ku mõtte kohaselt peaks kohtu-uuriija ka säärase juurdluse põhjal eeluurimise algatamise määrusega võtma asja oma toimetusse, olgugi et asjas ei ole tarvis ette võtta muud eeluurimis-toimingut, ja siis oma määrusega § 262 põhjal saat-ma prokurööri korraldusse. Sääraselt tuleks toimida põhjusel, et § 75 juhatusel on juurdlus kui enne-kohtulik jälitamistoimeetus obligatoorne eeluuri-mise algatamise ajend, eeluurimine on maksva KKS-ku mõtte kohaselt suurel määral juurdluse kontrollimi-

ne, milleks ^bka tuleb lugeda ka juurdlus-
toimiku läbilugemist ja selle edaspidise käigu
kohta seisukoha võtmist kohtu-uurija poolt. Tä-
hendatud küsimuses võib muidugi asuda ka teisele
seisukohale ja nimelt toimida sääraste juurdlus-
tega analoogiliselt korrale, mis oli maksev
V.KKS § 309 järgi, tähendab sääraste juurdluste
põhjal asja oma toimetusse mitte arvata ja liht-
sa vahekirjaga kui ekslikult kohtu-uurijale saade-
tud juurdlus edasi saata prokuröri korraldusse,
Viimati tähendatud seisukoht on aga vaevalt koos-
kõlas seaduse üldmõttega ja seadusandja tahtega,
kuna maksvasse KKS-kku ei ole võetud V.KKS § 309
eeskirjale vastavat eeskirja. Tähtsamate asjade
kohtu-uurija algatab eeluurimist ^jainult ringkonna-
kohtu prokuröri või Kohtukoja prokuröri ettepanekul.
Eriti tähtsate asjade kohtu-uurija toimetab eel-
uurimist üle riigi ja algatab eeluurimist ainult

Kohtukoja prokuröri või Kohtuministri ettepanekul (KKS § 76). § 76 juhatusel on tähtsamate asjade kohtu-uurija õigustatud ja ka kohustatud eeluurimist algatama ainuüksi ringkonnakohtu või Kohtukoja prokuröri ettepanekul. Sellega ei või tähtsamate asjade kohtu-uurija eeluurimist algatada ühegi teise võimu ettepanekul ega ka omal algatusel kaebuste, avalduste ega juurdluste põhjal. Ainult § 328 ja § 329 juhatusel võib Kohtukoda asja tähtsamate asjade kohtu-uurijale tagasi saata eeluurimise täiendamiseks, kui asi juba varem oli tähtsamate asjade kohtu-uurija toimetuses prokuröri ettepanekul. Kui prokuröridele kuulub õigus tähtsamate asjade kohtu-uurijale ette panna eeluurimist algatada, siis endastmõistetavalt peab neile kuuluma ka õigus ette panna harilikule kohtu-uurijale asi üle anda tähtsamate asjade kohtu-uurijale. Erasüüdistusasjus süüteost kannatanu poolt

otseselt või politsei kaudu esitatud kaebuse põhjal kutsub kohtu-uuriija pooled välja lepitamiseks. Kui leppimine on korda läinud või erasüüdistaja on seaduslike põhjusteta jäänud kohtusse ilmumata, siis kohtu-uuriija lõpetab asja jäädavalt. Kui aga leppimine ei läinud korda või süüalune on jäänud ilmumata ilma seaduslike põhjusteta, siis asjus, milles eeluurimine on sunduslik, algatab kohtu-uuriija eeluurimist, kuna kaebused muude süütegude kohta esitab § 266 ettenähtud korras ringkonnakohtule. Kohtu-uuriija toimetab eeluurimist süütegudes, mis on korda saadetud tema jaoskonnas, ja ka teadmata paigas korda saadetud süütegudes, mis on avalikuks tulnud jaoskonnas, . Viimasel juhul viib ta eeluurimise lõpuni või selgitamiseni, kus süütegu on korda saadetud (KKs § 78). Kui seaduses määratud juhtudel on tarvis üle kuulata süüaluseid, tunnistajaid või ette võtta mõni muu toiming väljaspool

uurimist toimetava kohtu-uuriija jaoskonda, siis tehakse nende toimingute tegemine ülesandeks sellele kohtu-uuriijale, kelle jaoskonnas neid tuleb täita. Neil juhtudel täidetakse eeluurimistoimingud ülesande teinud kohtu-uuriija küsimuskava kohaselt. Ülesannet täitev kohtu-uuriija ei ole piiratud ainult ülesande täitmisega, vaid ta võib ka omal nägemisel ette võtta teisi eeluurimistoiminguid, milliseid tuleb täita tema jaoskonnas, kui ta selle tunnistab asjale tarvilikuks. (KKS § 81). Kohtu-uuriija, kes teeb ülesandeks teisele kohtu-uuriijale kedagi süüaluseks üle kuulata, peab ühes sellega ära tähendama, kas süüaluse vastu tuleb tarvitusele võtta ka tõkkeabinõu ja milline. Ülesannet täitev kohtu-uuriija peab tõkkeabinõu tarvitusele võtmisel arvestama ka tema poolt avalikuks tehtud asjaolusid (KKS § 82). Igasuguste kahtluste kõrvaldamiseks on KKS § 82 see õigus sõnaselgelt

ette nähtud ja täienduseta ära märgitud, et tõkkeabinõude tarvitusele võtmise erinõude täpne täitmine ei ole ülesannet täitvale kohtu-uurijale igal juhul obligatoorne, vaid ta peab seejuures arvesse võtma ka neid asjaolusid, mis on avalikuks tehtud tema enese poolt. Viimane võimalus on ülesannet täitvale kohtu-uurijale tarvis selleks, et ta võiks tõkkeabinõu tarvitusele võtmise erinõude jätta ka täitmata või võtta erinõudes ettenähtud tõkkeabinõust kergema või isegi raskema tõkkeabinõu, kui erinõude täitmisel avastunud asjaolud seda põhjustavad. Linnas, kui see on jaotatud mitmeks eeluurimisjaoskonnaks, on iga kohtu-uurija kohustatud ette võtma vahenditult kõik eeluurimistoimingud tema toimetuses olevas asjas (KKS § 83). Eeluurimist peab toimetama kiirelt; kui asjaolud seda nõuavad, siis ei tohi seda katkestada ka puhketaladel ja puhkepäevadel. Süüteo uurimistel võib

kohtu-uuriija üksikuid eeluurimistoiminguid ette võtta ka ^{mitte} tema asukoha ^{jaos} ~~maak~~onnas, kui see on tööleidmiseks tarvilik, ühtlasi võtab ta oma võimuga tarvitusele vajalikud abinõud eeluurimise toimetamiseks, väljaarvatud need, milles tema võim on seadusega sõnaselgelt piiratud. Eeluurimise toimetamisel on kohtu-uuriija kohustatud täieliku erapooletusega selgitama niihästi süüalust süüdistavaid kui ka kaitsvaid asjaolusid (KKS § 87). Kassatsioonil korras ei või kaevata selle peale, et kohtu-uuriija jättis eeluurimisel selgitamata süüalust kaitsvad asjaolud, samuti ka selle peale, et kohtu-uuriija oli eeluurimisel erapoolik. Neil juhtudel võib kaevata § 269 korras või need asjaolud ette tuua asja sisulisel arutamisel kohtus. Kohtu-uuriija on kohustatud õigel ajal tarvitusele võtma vajalikud abinõud tõenduste kogumiseks; eriti ei tohi ta viivitada sääraste süüteo jälgede ja tunnuste avasta-

misega ja alalhoidmisega, mis võivad hävida (KKS § 88). Sellest eeskirjast järgneb, et kohtu-uurija, saades juurdluse, prokuröri ettepanekul või eeluurimise toimiku kohtult või teiselt kohtu-uurijalt, peab vaatamata muudele toimetustele viivitamata sellega tutvuma ja selgusele jõudma, kas asjas ei tule ette võtta mõned edasilükkamata toimingud, ja kui see on tarvilik, siis seda ka tegema. Süüteo asitõendite, samuti ka süüteo läbi saadud asjade väljavõtmist ja äravõtmist toimetab kohtu-uurija viivitamata nende asjade leidmisel (KKS § 89). Asitõendid, valerahad, verised või rikutud asjad ja üldse kõik vaatlusel, läbiotsimisel ja väljavõtmisel leitud asjad, mis võivad abiks olla süüteo ja süütegija avastamisel, tuleb üksikasjaliselt kirjeldada protokolliis, märkides ka asitõendite otsimisega ja väljavõtmisega kaasaskäivaid asjaolusid (KKS § 161).

Asi- ja kirjalikkude tõendite all tuleb mõista mitte ainult neid esemeid, dokumente ja kirju, mis on politsei või kohtu-uurija poolt läbiotsimisel asja juurde võetud, vaid kõiki neid esemeid, dokumente ja kirju, mis võivad abiks olla süüteo ja süütegija avastamisel, vaatamata sellele, missugusel seaduslikul teel nad on asja juurde võetud, kas läbiotsimisel politsei või kohtu-uurija poolt või on need kellegi poolt vabatahtlikult asja juurde esitatud..Asitõendid võivad olla mitte ainult süüaluse vastu, vaid ka süüaluse kasuks. Asitõendid tuleb võimalust mööda nummerdada, sisse pakkida, kiinni pitseerida ning asja juure võtta (KKS § 162). Asitõendite asja juurde võtmist ei tule mõista otseses mõttes.Tähendab, sellest ei tule aru saada, nagu peaks kõik asitõendid lisama juurdluse või eeluurimistoimiku juurde, vaid et need tuleb sellekohase määrusega

arvata asja juurde asitõendiks ja kui võimalik, alal hoida kuni kohtuliku asja arutamiseni, mis puutub aga asitõendite hoidmisse, siis võib neist ainult kirjalikke tõendeid, kui need on üksikud dokumendid, ^{või väikesed esemed} või kirjad, hoida kinnises ümbrikus juurdluse- või eeluurimistoimiku juures, kuna muid esemeid ja ka suurema mahuga kirjalikke tõendeid tuleb hoida eraldi juurdluse ja eeluurimistoimikust, kas politsei või kohtu-uurija hoiukohtades või ka ustavaile isikuile hoiule anda. Politsei peab täitma kõik kohtute ja kohtu-uurijate nõudmised asitõendite hoidmise kohta. Kohtu-uurijal on õigus pärast juurdluse saamist kontrollida, täiendada ja muuta politsei poolt juurdluse kestel ettevõetud toiminguid ja korraldusi. Politsei juurdluse toiminguid, mis § 60 põhjal eeluurimiseeskirjade järgi on toimetatud rahul-

davalt ja täielikult ei ole kohtu-uuriija kohustatud kordama. (KKS § 90). Käesoleva paragrahvi esimese lõike järgi on kohtu-uuriija õigustatud kontrollima, täiendama ja muutma politsei poolt juurdluse kestel ettevõetud toiminguid ja korraldusi, kuid teise lõike järgi ei ole ta kohustatud kordama neid juurdluse toiminguid, mis § 60 põhjal eeluurimiskirjade järgi on toimetatud rahuldavalt ja täielikult. Võib tekkida küsimus, kas kohtu-uuriija on õigustatud^u kontrollima, täiendama ja muutma politsei poolt juurdluse kestel ettevõetud toiminguid ja korraldusi motiveerimata ja ilma erilise vajaduseta, ja kas kohtu-uuriija teises lõikes tähendatud toiminguid, mida ta seaduse teksti järgi küll ei ole kohustatud kordama, on siiski õigustatud kordama. Näib, et mõlema küsimuse suhtes tuleb asuda eitavale seisukohale, kui arvesse

võtta poliitsei juurdluse legaliseerimise eesmärki. Kui asuda seisukohale, et kohtu-uuri ja võib ilma põhjuseta kas omal algatusel või süüaluse süü teost kannatanu nõudmisel iga juurdlustoimiku^t korrata, siis kaotaks juurdluse legaliseerimine täiel määral oma mõtte. Maksva KKS-ku mõttes on juurdlus iseseisev toimetus tõenduste kogumiseks ja fikseerimiseks ja mitte ainult andmete kogumine eeluurimisel toimetamiseks. Juurdluse ülesanne on sama, mis eeluurimise ülesanne ja juurdluse toimikute seaduslik jõud on võrdne eeluurimistoimingute jõuga, muidugi ainult sel juhul, kui need § 60 juhatusel on eeluurimiseeskirjade järgi rahuldavalt ja täielikult toimetatud, tähendab kui need on toimetatud seaduses määratud vorminõuete kohaselt ja sisult täielikud. Kui juurdlustoimingud oma jõu poolest on võrdsed eeluurimistoimingutega, siis on endastmõistetav, et kohtu-uuri ja ei või neid põhjuseta ja motiveerimata kordama ja muutma hakata,

nagu ta seda teha ei või ka eeluurimistoimingute-
ga. Täheendab, politsei poolt juurdluse kestel ette-
võetud toimingute ja korralduste kontrollimiseks,
täiendamiseks ja muutmiseks peavad olema samad
alused, mis on nõutavad eeluurimise kestel kohtu-
uurija enese poolt ettevõetud toimingute ja kor-
ralduste kontrollimiseks, täiendamiseks ja muutmi-
seks. Sellest seisukohalt lähtudes võiks kohtu-
uurija kontrollida või õigemini korrata ainult
neid juurdlustoiminguid, mis ei ole seatud vormi-
nõuete kohaselt toimetatud ja täiendada oma toi-
mingutega ainult neid, mis on sisuliselt puuduli-
kult toimetatud, ja muuta ainult neid politsei
poolt tehtud korraldusi, mis ei ole seaduspärased
või mida kohtu-uurija juurdlusega ja eeluurimisel
kogutud andmete põhjal ei pea sisult õigeks.
Paragrahvid 91, 92 ja 93 käsitlevad kohtu-uurija
võimupiire politsei üle, neist esimese järgi peab

politsei ja teised ametvõimud kohtu-uuri-
ja seaduslikke nõudeid viivitamata täitma, samuti
võib kohtu-uuri- ja politseile teha ülesandeks
koguda tarvilikke andmeid tema ettepaneku kohaselt.
KKS järgi on politseile sellekohaste ülesannete te-
gemise õigus kohtu-uuri- ja politseile antud, kuid ainult
äärmisteks erandjuhtudeks. Ta võib lasta teha politsei
kaudu ainult niisuguseid toiminguid, mis ei kannata
edasilükkamist, ja neidki ainult sel juhul, kui
ta ise mõne teise kiire eeluurimisetoimingu või
kauge maa tõttu seda otsekohe ettevõtta ei saa..
Säärane piiramine on vajalik selleks, et ära hoi-
da olukorra tekkimist, kus kohtu-uuri- ja politseile
ise ühtegi toimetust ei tee, vaid kõik laseb teha politseil.
Politseile ülesannete tegemist kohtu-uuri- ja politseile
absoluutselt aga keelata ei ole ~~aga~~ ka otstarbe-
kohane, kuna erandjuhtudel võib see olla väga vaja-
lik ja asjale kasulik. Arusaadavalt on kohtu-uuri-

jal sääraste ettepanekute tegemise õigus pärast seda, kui ta ise juba eeluurimist on algatanud, tähendab, kui asi on juba tema toimetuses, nagu juba eespool tähendatud. Kui kohtu-uuriija oma ametikohuste täitmisel leiab vastupanu, siis on tal õigus nõuda kodanlike ja kaitsevõimude ning ka ümbruskonna elanike kaasabi. Kaitseväge kaasabi tuleb nõuda kodanliste võimude poolt nõutava kaitsevälise kaasabi andmise seaduse korras (KKS § 93). Kui ühe süüteo uurimisel avastab teine süütegu, mis ei ole ühenduses esimesega, siis kohtu-uuriija, võttes tarvitusele abinõud selle süüteo andmete alalhoidmiseks teatab sellest prokuratuuri esindajale ja alustab selles asjas eeluurimist, vaid pärast prokuratuuri esindajate ettepaneku või politseilt juurdluse saamist.

3. Prokuratuuri esindajate kohused eeluurimisel.

Prokuratuuri esindajad ei toimeta ise eeluurimist, vaid teevad selle kohta ettepanekuid kohtu-uurijale ja valdavad alaliselt eeluurimise järele (KKS § 100). Selle paragrahvi järgi kuulub prokuratuurile järelvalve kohtu-uurija tegevuse üle; selle ülesande teostamiseks on prokuratuur õigustatud kõikide eeluurimistoimingute juures viibima, kohapeal eeluurimistoimikud läbi vaatama süütegude selgitamiseks ning tõendite kogumiseks kohtu-uurijale vastavaid ettepanekuid tegema ning nõudma eeluurimise täiendamist teatavas suunas. Kuid seadus ei anna prokuratuurile õigust kohtu-uurija tegevusse segada, tema määrusi muuta ja tegevuse kohta protesti tõsta. Nimelt õigustab KKS § 269 ainult süüalust, tsiviilnõudjat ja erasüdistajat kaebusi tõstma kohtu-uurija tegevuse vastu,

kuna prokuratuuri esindajal ei ole säärast õigust KKS-us ette nähtud. Tekib küsimus: kuidas peab prokuratuur talitama, kui kohtu-uuriija ei täi-
da tema seaduslikke ettepanekuid või kõrvale kal-
dub KKS-us ettenähtud korrast? Vaidlemata peab ta teot~~s~~ema kui seaduse järele valvaja. KS § 253 näi-
tab missugust teed tuleb prokuröril käia: kohtu-
uuriija tegevuse üle teadustada ringkonakohtu esi-
mehele või ringkonnakohtule ettepanekuga võtta
kohtu-uuriija tegevus arutusele. KS. § 249 ja § 250
võimaldavad kohtule prokuratuuri esindaja ettepaneku
põhjal kohtu-uuriija tegevust valve korras kont-
rollida ja tarbe korral seadusliku korda jalule
seada, ka kohtu-uuriija määrusi tühistada kui need
käivad seaduse vastu. KS. § 151 p. 4 ja KKS § 279 ^R
põhjal kuuluvad seesugused prokuratuuri ettepane-
kid arutamisele kriminaalosalakonna korraldaval ^{istun-} koos-
^{gil} olekul. Prokuratuuri esindajad teevad ettepanekuid

eeluurimise alustamiseks asjus, milles nad leivad süüteo tunnuseid, kuid neil ei ole õigust nõuda eeluurimise alustamist küllaldase aluseta (KKS § 101). Käesoleva paragrahviiga on prokuratuuri esindajaile antud õigus teha ettepanekuid eeluurimise alustamiseks, kuid on keelatud nõuda eeluurimise alustamist küllaldase aluseta. Kahjuks on kehtivas KKS-kus lahendamata jäänud küsimus, kuidas toimida juhul, kui prokurör on teinud ettepaneku alustada eeluurimist asjas, milles kohtu-uuriija ei leia üldse süüteo tunnuseid või milles kohtu-uuriija arvates on otseselt olemas kriminaaljälitamise alustamise või jätkamise seaduslikud takistused ja kui prokurör siiski oma nõudmise juurde jääb. Et § 101 järgi on prokuratuuri esindajad õigustatud tegema kohtu-uuriijale ettepanekuid eeluurimise alustamiseks ja KKS-us ei ole kuskil kohtu-uuriijatele expressis verbis õigus antud nende ettepanekute vastu vaielda, siis võib arvamus tekkida, et need

ettepanekud on kohtu-uurijale igal juhul kohustuslikud ja viimased peavad neid vastuvaidlemata täitma. Et kohtu-uurijad peavad täitma ses suhtes prokuratuuri esindajate seadusepäraseid ettepanekuid, ei või olla kahtlust. Vaevalt on aga mõeldav ja õige, et kohtu-uurijad peavad täitma omalt poolt seisukohta võtmata ka prokuröri seadusevastaseid ettepanekuid, näit. ettepanekuid alustada eeluurimist asjas, milles ilmselt puuduvad süüteo tunnused üldse või milles ilmselt on olemas kriminaaljälitamise algatamise või jätkamise seaduslikud takistused. Näib, et sääraseid prokuratuuri esindajate ettepanekuid ei ole isegi õigustatud täitma, kuna seadus niisuguseis asjus eeluurimise toimetamist ei luba. Seetõttu oleks säärase ettepanekute täitmine kohtu-uurijate tööaja raiskamine, tunnistajatena ülekuulatatavate kodanike asjata tülitamine ja venitaks ka teiste asjade

eeluurimise käiku. Et seaduses on mõeldud ainult seadupäraseid ettepanekuid, siis on arusaadav, et niikaua kui prokuratuuri esindaja ettepanekuid tehes ja kohtu-uuri ja seda hinnates ei eksi, ei saa tekkida nende vahel ka lahkarvamust. Kui üks nendest aga on eksiarvamusel, mis arusaadavalt võib ette tulla, siis on lahkarvamus olemas, mida peab mingil viisil lahendama. KKS igatahes selleks mingisugust korda ette ei näe ja vaevalt on võimalik seda KKS-ku alusel üldse ka tõlgitsemise teel luua. Küsimus oleks lihtsalt lahendatav, kui prokuratuuri esindajale kuuluks õigus kaevata kohtu-uuri ja seisukohtade peale protsessi korras ringkonnakohtule. See õigus aga prokuratuuri esindajale ei kuulu, vaid see kuulub § 269 juhatusel süüalusele, tsiviilnõudjale ja erasüüdistajale, aga nagu lahkarvumise lahendamise Kohtute seaduse alusel järelvalve korras. Endastmõistetavalt võib lahkarvumuse

lahendaja olla ikka kohus ja esimese astme kohus, kes valvab kohtu-uurija tegevuse järele, tähendab ringkonnakohus. Siin aga tekib küsimus, kes peab järelvalve korras lahkarvamuse lahendamiseks tegema algatuse, kas prokuratuuri esindaja või kohtu-uurija. Näib, et see algatamine on mõeldav ja võimalik ainult prokuratuuri esindaja poolt, kes kohtu-uurija seisukohta ekslikuks peab, ja mitte kohtu-uurija poolt. Vene senati kõrgem distsipl. koosolek V.KKS § 282 tõlgitsemisel oli küll oma otsusega 8. veebr. 1888.a. asunud seisukohale, et ka kohtu-uurija võib pöörduda lahkarvamuse lahendamiseks ringkonna kohtu poole, kui ta ei pea võimalikuks prokuratuuri ettepanekuid täita, mille täitmist prokuratuuri esindaja kategooriliselt nõuab.^{x)} Vaevalt võib seda seisukohta aga õigeks pidada, kuna see ei ole midagi muud kui alama kohtuasutuse nõuküsimine kõrgemalt kohtult, kuidas ühes või teises küsimuses toimida, mida protsessiseadus üldreeglina

x) KKS lk. 99.

lubatavaks ei pea. Et kehtiv KKS prokuratuuri esindaja ja kohtu-uuriija vahel tekkinud lahkarvamuse lahendamise selleviisilist algatamist kohtu-uurijale ei ole tahtnud üldreeglina anda, selgub ka sellest, et § 101, ja § 104 ei ole seda võimalust kohtu-uurijale ette nähtud, kuid on ette nähtud küll § 105 teises lõikes, täheleb erandina ainult üksiku küsimuse suhtes, ja nimelt tõkkeabinõu küsimuse suhtes, kui prokuratuuri esindaja nõuab raskemat tõkkeabinõu, kui kohtu-uuriija õigeks peab. Järelikult jääb järele võimalus, et § 101, samuti ka § 104 täheleb atud küsimuste suhtes prokuratuuri esindaja ja kohtu-uuriija vahel tekkinud lahkarvamise lahendamise järevalve korras algatab prokuratuuri esindaja. Näib, et kõige õigem viis oleks järgmine. Kohtu-uuriija, saades prokuratuuri esindajalt ettepaneku eeluurimise algatamiseks asjas, milles tema arvates ilmselt on olemas

kriminaaljälitamise alustamise või jätkamise seaduslikud takistused, ei alusta eeluurimist, vaid koostab vastavalt oma seisukohale põhistatud määruse ja saadab asja tagasi prokuratuuri esindaja korraldusse. Kui prokuratuuri esindaja, tutvundes kohtu-uuriija määrusega, ühineb viimasega ja tunnistab oma endise seisukoha ekslikuks, siis lõpetab ta kriminaaljälitamise, vastasel korral aga esitab kohtu-uuriija keeldumise peale järelvalve korras kaebuse ringkonna kohtule, kes siis küsimuse lahendab ja kohtu-uuriijale ette kirjutab eeluurimist alustada või jätab prokuratuuri esindaja kaebuse tagajärjeta.

Kuid otstarbekohasem oleks veel kohtu-uuriija esimese keeldumise peale kaebus mitte esitada, vaid ettepanekut kohtu-uuriijale korrata ja seejuures temale eksiarvamus ära seletada, ja ainult sel juhul kaebus esitada, kui kohtu-uuriija ettepaneku kordamise

peale vaatamata jääb endisele seisukohale. Ettepaneku kordamine kõrvaldaks kahtlemata nii mõnelgi juhul kaebuse esitamise vajaduse ja kiirendaks sellega asja käiku. Viimane moodus oleks rohkem kooskõlas KKS-ku mõttega, kuna § 104 tähendatud küsimuste suhtes on ettepaneku kordamine sõnaselgelt ette nähtud. Eksiarvamuste vältimiseks peab siinkohal veel tähendama, et prokuratuuri esindaja igasugust ettepanekut eeluurimise alustamiseks ei või kohtu-uuriija täitmata jätta, olgugi, et tema arvates puuduvad asjas süüteo tunnused või on olemas kriminaaljälitamise alustamise või jätkamise seaduslikud takistused. Neil motiividel võib kohtu-uuriija eespooltähendatud viisil prokurörile tagasi saata ainult niisuguse ettepaneku, mis on üldlausealine ja mille põhjal kohtu-uuriija peaks eeluurimist toimetama, tähendab tõendusid koguma oma initsiatiivil, kui aga prokuratuuri esindaja teeb kohtu-uuri-

jale ettepaneku alustada eeluurimist ja selles ära tähendab ka toimingud, mis kohtu-uurija peab tegema, siis ei või kohtu-uurija seda mingil juhul prokuratuuri esindajale ~~te~~^{gi} saata, vaid peab eeluurimist alustama ja ettepanekuks tähendatud toimingud sooritama, olgugi et tema arvates puudub alus eeluurimise alustamiseks. Säärase ettepaneku kohustuslikkus kohtu-uurijale järgneb § 103, 104, eriti aga § 106 ja § 168 eeskirjadest. Prokuratuuri esindaja ettepanek, mis on ette nähtud § 106 ja § 168, on tehtud kohtu-uurijale kohustuslikuks selleks, et prokuröri oleks võimalus süüalust kohtu alla anda ka sel juhul, kui kohtu-uurija arvates peaks kriminaaljälitamine kuuluma lõpetamisele. Endastmõistetavalt peab viimane õigus kuuluma prokurörile kui süüdistajale, kuna kehtiva KKS-kujärgi võib kohtu alla andmist kontrollida ainult Kohtukoda ja sedagi ainult süüaluse kaebuse põhjal.

Loomulikult ei või siis kohtu-uuri- ja täitmata jätta prokuratuuri esindaja niisugust eeluurimise alustamise ettepanekut, milles on otseselt ära tähendatud need toimingud, mis kohtu-uuri- ja peab tegema, sest kui tal ei oleks seda õigust, siis võiks ta teha prokurörile takistusi süüaluse kohtu alla andmiseks ja omaks sellega kontrolli õigust süüaluse kohtu alla andmise üle, missugune õigus, nagu eespool juba tähendatud, kuulub süüaluse kaebusele ainult kohtukojale ja piiratud erandjuhul KKS § 336 järgi revisjoni korras ka ringkonnakohtule.

Prokuratuuri esindajal on õigus viibida kõigi eeluurimistoimingute juures ja vaadata koha peal algtoimikuid (KKS § 102). Igast määrusest, mille kohtu-uuri- ja süüaluse vastu tarvitusele võtab, muudab või ära muudab tõkkeabinõu, peab ta viivitamatult teatama järelevalvet teostavale prokuratuuri esindajale. Prokuratuuri esindajal on õigus nõuda, et kohtu-uuri- ja süüaluse vastu

tarvitusele võtaks kergema tõkkeabinõu, missugune nõue on ka kohtu-uurijale kohustuslik. Prokuratuuri esindaja võib kohtu-uurijale ka ette panna, et viimane süüaluse vastu tarvitusele võtaks tõkkeabinõu või raskema tõkkeabinõu, missugune ettepanekuga mitteühinemise korral kohtu-uurija esitab tõkkeabinõu küsimuse ringkonnakohtule lahendamiseks (KKS § 105). Prokuratuuri esindaja võib nõuda eeluurimise täiendamist tema ettepaneku kohaselt, olgugi et kohtu-uurija leidis selle olevat lõpule viidud (KKS § 106). Prokuratuuri esindaja võib § 106 tähendatud õigust kasutada mitte ainult sel juhul, kui asjas on keegi vastutusele võetud, vaid ka sel juhul, kui kohtu-uurija esitab toimetuse temale kriminaaljälitamise lõpetamiseks või peatamiseks.

4. Süüteo sündmuse uurimine.

Vaatlusi ja läbivaatlusi toimetab kohtu-uuriija manukate juuresolekul kas vahenditult või asjatundjate kaudu. Vaatluste ja läbivaatuste juures võib viibida süüalune, kuid kohtu-uuriija ei ole kohustatud ära ootama tema kohaleilmumist. Kõiki neid toimetusi toimetatakse päeval, välja arvatud edasilükkamata juhud.

Viimasel juhul tuleb protokollis ära märkida põhjused, mis sundisid vaatlust või läbivaatust toimetama öösel. Vaatluse ja läbivaatuse toimetamisel peab kohtu-uuriija tähelepanu pöörama mitte ainult ilmsetele süüteo jälgedele, vaid ka jälgi ümbritsevaile esemeile ja kohale.

Vajaduse ja võimaluse korral toimetab ta sellekohaseid mõõtmisi ja teeb vaadeldud kohtadest ja sääraste esemest, mida ei ole võimalik asitõenditena asja juurde võtta, jooniseid, päevapiltlikke ülesvõtteid ja mudeleid.

Kõige selle kohta kirjutab kohtu-uuri- ja protokollivõimäikult toimingute teostamise kohal. Kõik, mis leiti vaatlusel või läbivaatusel, kirjeldatakse protokollis selles järjekorras, nagu seda vaadeldi ja nagu see ilmsiks tuli. Eeluurimiseks ilma mõjuva põhjusega ilmumata jäänud manukad võib kohtu-uuri- ja karistada rahatrahviga mitte üle viiekümne krooni. Kui karistatud kahe nädala jooksul pärast trahvimääruse kuulutamist esitab kohtu-uuri- ja tõendused selle kohta, et ta ilmuda ei saanud § 180 ettenähtud seaduslikudel põhjustel, siis vabastab kohtu-uuri- ja trahvist. Samuti on kohustuslik ilmuda eeluurimise juurde asjatundjail, keda mitteilmumise puhul karistatakse samadel alustel manukatega. Esemete kohta, mis kuuluvad läbivaatusele ja uurimisele asjatundjate kaudu, toimetab kohtu-uuri- ja esialgse välise vaatluse ja koostab protokollis süüteo nähtavate tunnuste kohta, kui sel-

liseid on olemas, samuti ka muutuste kohta vaadeldavate esemete seisukorras. Lahendamisele kuuluvad küsimused esitab kohtu-uuriija asjatundjatele suuliselt või kirjalikult, tutvustades enne asjatundjaid kõigi andmetega, mis neile võivad vajalikud olla küsimusest õigesti arusaamiseks ja nende lahendamiseks. Toimetades läbivaatust peavad asjatundjad arvestama ka neid andmeid, millele kohtu-uuriija ei ole tähelepanu pööranud, kuid mille uurimine võib kaasa aidata tõe avastamiseks. Kahtluse korral asjatundjate arvamuse õiguses, samuti ka arvamuste lahkumineku korral nõuab kohtu-uuriija arvamust teistelt asjatundjailt või teeb nende kohale komandeerimiseks esitise vastavale kõrgemale eriasutusele või saadab, kui see võimalik, uuritava eseme sinna. Laipade ja süüteoost kannatanu või süüaluse enese kehavigastuste, vägivaldajälgede ja tervisliku seisukorra vaatlemiseks

ja läbivaatamiseks, samuti ka muude asjaolude selgitamiseks, milleks on vaja arstiteaduslikke kogemusi, kutsub kohtu-uuriija kohtu-arsti, juhul kui kohtuarst või tema kohuseid täitev maakonna- või linnaarst ei saa kaaluvail põhjusil eeluurimisele ilmuda, kutsub kohtu-uuriija mõne teise ametliku või eriarsti. Tähtsatel juhtudel võib kohtu-uuriija läbivaatusele kutsuda mitu arsti, nende hulgas ka selle arsti, kes läbivaadatavat on ravinud, kui on tarvilik saada seletusi haiguse ja ravimise käigu kohta. Kuni kohtuarsti jõudmiseni laiba asupaigale teeb kohtu-uuriija esiteks elustamiskatseid, kui on kahtlus tõelises surmas, vastasel korral võtab ta tarvitusele abinõud laiba hoidmiseks lagunemise ja vigastuste eest, teiseks teeb kindlaks, kas see on sama isiku laip, kelle surma kohta eeluurimist toimetatakse,

kolmandaks koostab tarvitusele võetud abinõude kohta protokoll. Kohtuarstliku läbivaatuse toimetamisel teeb kohtu-uuriija arstile teatavaks need olemasolevad andmed, mis võivad olla juhteks selle kohta, millele arst läbivaatamisel erilist tähelepanu peab pöörama. Kohtuarstlikul läbivaatamisel toimib arst Arstiseaduse eeskirjade järgi ja pöörab erilist tähelepanu kõigele sellele, mis võib kaasa aidata süüteo selgitamiseks. Oma tähelepanekuist läbivaatamisel teatab arst läbivaatust toimetavale kohtu-uuriijale võimalikult täielikult; kõik need andmed, samuti ka kõik seletused, mis arst on andnud juuresviibijate küsimustele, kantakse läbivaatusprotokollile, millele kirjutavad alla arst, kõik juuresviibijad ja kohtu-uuriija; kohtu-uurijal ja manukail, samuti ka teistel läbivaatusele kutsutud isikuil on õigus avaldada oma arvamist arsti toimingute ja se-

letuste kohta, mis neile näivad kahtlastena. Nende arvamused protokollitakse. Kohtu-uuriija poolt esitatud küsimuste kohta koostab arst oma arvamuse kirjalikult ja esitab selle kohtu-uuriijale võimalikult kohe pärast vaatlust või läbivaatust, kuid hiljemalt kolme päeva jooksul. Läbivaatuse kordamisel teatab kohtu-uuriija kutsutud arstidele läbivaatuse kordamise otstarbe, tutvustab neid esialgse läbivaatuse protokolliga ja arstide arvamusega, samuti ka kõigi andmetega, mis võivad olla vajalikud esitatud küsimuste kohta õige arvamuse avaldamiseks. Läbivaatuse kordamise juurde kutsutakse võimaluse korral ka arst, kes toimetab esialgse läbivaatuse. Kohtu-uuriija ei asu laiba väljakaevamisele enne arsti kohalejõudmist. Väljakaevamise juurde kutsutakse isikuid, kes on olnud matmise juures ja kes võivad tõestada väljakaevatava laiba samasust. Kui kogutud andmetest ei selgu, kes on see isik, kelle laip

läbi vaadati, siis võib kohtu-uuriija, täpselt kirjeldades laiba tunnuseid, leiukohta ja arsti arvamust surma põhjuste kohta, omal nägemisel valitud ajalehes sellekohase kuulutuse avaldada. Selle peatüki lõpul vaatleme vähe kohtu-uuriija tegevust läbiotsimise ja väljavõtmise juures majades. Läbiotsimisi ja väljavõtmisi toimetatakse, järgides § 114 toodud eeskirja, vähemalt kahe manuka ja maja või ruumi peremehe juuresolekul, kui aga viimane puudub või keeldub juuresolemast, siis ta abikaasa või mõne teise tema täisealise kodukondse juuresolekul. Juhul kui on vajalik toimetada läbiotsimist lukustatud majas, ruumis või hoiukohas peremehe ja teiste ta kodukondsete äraolekul või kui nad keelduvad lukustatud avamast, siis korraldab kohtu-uuriija lukustatu avamise ja läbiotsimist, mille juures tuleb hoiduda asjade^{ta} rikkumisest. Peremehe või ta kodakondsete äraolekul avatud ja läbiotsitud

ruumid või hoiukohad tuleb anda kohaliku politsei valvele(KKS § 147). Läbiotsimise ja väljavõtmise juurde majades ja ruumides, mida kasutavad ametiasutused, samuti ka kaitseväge kasutada olevais ruumes peab kohtu-uurija kutsuma vastava asutuse lähema ülemuse, kes on kohustatud töö avastamisele kaasa aitama kõige temast olenevate abinõudega (KKS § 150). Kui läbiotsimise juures ei ole võimalik läbi vaadata kõiki leitud pabereid, siis võib kohtu-uurija neid läbivaatamiseks kaasa võtta. Kaasavõetavad läbivaatamata paberid tuleb paigutada ^{ry} eilisse pitseeritud pakki, millele võib kinnitada pitseri ka see isik, kellelt, need on võetud. Viimane võib nõuda, et paki avamine ja läbivaatamine toimuks tema juuresolekul. Kui tema mitteilmumine määratud ajaks ei takista läbivaatamise toimetamist. Kohtu -uurija poolt kaasavõetud pabereid tuleb kõik need, mida ei ole tarvis võtta asja juurde, hiljemalt seitsme päeva jooksul ta-

gasi anda inimesele, kellelt need võeti (KKS § 155).
Kui eeluurimisel osutub tarvilikuks vaatlemiseks
väljavõtta posti või telegraafilist kirjavahetust,
mis on saadetud isiku poolt või saadud ta nimele,
kes on kohtu-uuriija poolt süüalusena vastutusele
võetud, siis teeb kohtu-uuriija kirjavahetuse kinni-
pidamiseks korralduse vastavale posti ja telegraafiasutuse juhatajale. Posti ja telegraafilise kirjavahetuse vaatlust ja väljavõtmist toimetatakse telegraafiasutuse juhataja juuresolekul, kusjuures kirjad, saadetised ja telegrammid, mis ei kuulu kinnipidamisele, saadetakse viivitamata edasi (KKS § 158). Maaklerid ja nootarid on kohustatud kohtu-uuriija nõudel temale oma raamatuid näitama (KKS § 159). Kui tekib tarvidus saada pabereid, mis on üle antud advokaadile tingimusega neid saladuses hoida, siis vaatleb kohtu-uuriija neid koos advokaadiga, täpselt järgides § 154 eeskirju (KKS § 160).

5. Süüaluse eeluurimisele toimetamine
nende kutsel ja ülekuulamine.

Kohtu-uurija, tunnustades tarvilikuks süüaluse-
na vastutuselevõtta isik, kelle vastu on küllalalda-
selt süüandmeid, või saades sellekohase põhistatud
ettepaneku prokuratuuri esindajalt, koostab vastu-
tusele võtmise määruse, milles tuleb näidata vas-
tutusele võtmise alused või prokuratuuri esindaja
ettepanek (KKS § 168). Riigi- ja omavalitsus-
teenijate , üliõpilaste ja kooliõpilaste vastutuse-
le võtmisest teatab kohtu-uurija vastavale riigi-
või omavalitsusteenija ametisse määravale ülemu-
sele või järelevalve asutusele, ülikoolivalitsu-
sele või õppeasutuse juhatajale. Samuti teatab
kohtu-uurija ^{kohtunikku} kohtulikust vastutusele võtmisest
riigikohtule ja tegelikus kaitseväeteenistuses
olevate isikute vastutusele võtmisest nende otse-
sele ülemusele. Tervishoiu personali hulka kuu-

luvate isikute vastutusele võtmisest süütegudes nende kutsetegevuse alal teatatakse Tervishoiu- ja (hoolekandevalitsusele (KKS § 169). Süüalune kutsutakse eeluurimisele kutselehega, kui ta aga viibib kohas, kus toimetatakse eeluurimist, siis võib kohtu-uuri- ja teda kutsuda ka suuliselt. Juhul, kui süüaluse viibimiskohta ei ole läinud kordä kindlaks teha või kui ta kõrvale hoidub, teeb kohtu-uuri- ja korralduse ta otsimiseks politsei kaudu. Kui kohtu-uuri- ja on kindlaid andmeid, et säärases süüteos, mille pärast väljanõudmine seaduse järgi on lubatav, vastutusele võetud süüalune on redus välisriigis, siis esitab ta ringkonnakohtu prokuröri kaudu väljanõudmispalve Koh- tuministrile süüaluse väljanõudmiseks diplomaatilisel teel. Süüalust kes seaduslikke põhjusi ette toomata jääb kutse peale õigeks ajaks eeluurimisele ilmumata, võib toimetada politsei kaudu eeluurimisele sunniviisil. Ilma eelkäiva kutseta võib

lasta tuua sunniviisil eeluurimisele: 1) süüaluse raskes kuriteos, või kuriteos, 2) süüaluse üleastumises, kellele ei ole võimalik kutset saata põhjusel, et ta ennast varjab, 3) süüaluse, kellel puudub kindel elukoht (KKS § 181). Pärast sundtoomiskäsu ettenäitamist teeb selle ettenäitaja süüalusele ettepaneku tulla kaasa. Juhul, kui süüalune keeldub või tõrgub kaasa tulemast, toimetatakse ta kohtu-uuriija juurde ametivõimude või eraisikute kaasabil. Kui sundtoomiskäsku täitval politseiametnikul on põhjendatud andmeid, et süüalune sundtoomiseks määratud ajaks kõrvale hoidub siis on ta kohustatud süüalust ka enne ilmumiseks määratud tähtaega esimesel võimalusel kinni pidama ja kohtu-uuriija juurde toimetada (KKS § 185). § 185 eeskirja kohaldamiseks kohtu-uuriija poolt antud sundtoomiskäsu täitmisel ei või tekitada mingisuguseid arusaamatusi ega erilisi raskusi, kuna kohtu-uuriijal on peaaegu igal ajal võimalus

süüalust üle kuulata ja kui see ka mõnesugusel põhjusel ei peaks võimalik olema, siis võib kohtu-uuriija läbi kaaludes politsei ettekande varem toomise põhjuste kohta, vajaduse korral süüaluse vastu tarvitusele võtta niisuguse tõkkeabinõu, mis kindlustab süüaluse ülekuulamise võimaluse. Kutsuleht, mida ei ole korda läinud tähtajaks kätte anda süüalusele või mõnele ta kodukondsele, tuleb tagasi saata kohtu-uuriijale ühes märkusega mittekätteandmise põhjuste kohta. Samuti tuleb toimida sundtoomiskäsuga, mida ei ole saadud täita. Vahi all viibiva süüaluse toimetamiseks eeluurimisele teeb kohtu-uuriija korralduse vangistusasutuse direktorile. Kui kutsutav või sundtoomisele kuuluv süüalunehaiguse või mõne muu kaaluval põhjusel eeluurimisele ilmuda ei saa, siis tuleb kohtu-uuriijal arvestades asja tähtsust, ilmumise takistuste kestust ja oma tööd teistes asjades, süüalust üle kuulama minna viimase viibimiskohta või ootab ära

ilmumise või sundtoomise takistuste möödumise (KKS § 188).

Kohtu-uuriija on kohustatud ilmunud või sunniviisil toodud süüaluse viivitamata üle kuulama, hiljemalt aga 24 tunni jooksul pärast tema ilmumist või sundtoomist. Kui ülekuulamine ei ole toimunud esimese 12 tunni jooksul pärast süüaluse ilmumist või sundtoomist, siis peab kohtu-uuriija viivitamise põhjuste kohta koostama protokoll, millest süüalusele ta sellekohasel nõudel antakse ära kiri. Kui kohtu-uuriija 24 tunni jooksul pärast süüaluse sundtoomist ei ole tulnud teda üle kuulama, siis koostab politsei selle kohta protokoll, mis asjale juure lisatakse, kuulutab süüalusele ta kinnipidamise põhjused, kuivõrd need temale on teada. Enne süüaluse ülekuulamist teeb kohtu-uuriija kindlaks ta isiku samasuse ja kuulutab talle vastutusele võtmise määruse. Kohtu-uuriija ei või taotleda süüaluse süütunnistust lubadustega, kavalusega ,

ähvardustega või muude sarnaste väljapressimise-
- abinõudega. Kui süüalune keeldub esitatud küsi-
mustele vastamast, siis kohtu-uuriija, tehes selle
kohta märkuse protokollis, peab otsima tõe selgi-
tamiseks teisi seaduslikke vahendeid. Kohtu-uuri-
ija ei või toimetada süüaluse korduvat ülekuulamist,
kui selleks ei ole erilist vajadust. Kohtu-uuriija
ei või piirduda süüaluse enese seletusega, vaid
peab aegsasti koguma andmeid süüaluse eelmiste
karistuste kohta, samuti ka teisi andmeid süüalu-
se isiku ja elukäigu kohta, mis võivad olla koh-
tule vajalikud karistusmäära valikul. Kui eel-
uurimisel selgub asjaolusid, mis lubavad järelda-
da, et süüalune on süüteo korda saatnud KrS § 39
esimeses lõikes ettenähtud seisukorras või et ta
on langenud säärasesse seisukorda pärast süüteo
kordasaatmist, siis toimetab kohtu-uuriija ka
süüaluse vaimlise seisukorra uurimist. Süüaluse
vaimlise seisukorra uurimisel toimetab kohtu-

-uurija ta läbivaatust arsti kaudu, kui võimalik, siis vaimuhaiguste arsti kaudu, kes annab arvamuse süüaluse vaimlise seisukorra kohta. Rippumatult läbivaatamisest kogub kohtu-uurija süüaluse ja võimalust mööda ka ta vanemate ja lähemate sugulaste kehalise ja vaimlise tervise, isikliku, perekondliku ja ühiskondliku elu kohta andmeid, mis võivad kaasa aidata süüaluse vaimlise seisukorra kindlakstegemisel. 12- 17-aastaste alaealiste süüaluste kohta peab kohtu-uurija igal juhul koguma andmeid, mille põhjal võib otsustada, kas süüalune oma teo iseloomust ja tähendusest võis aru saada või juhtida oma tegevust, kusjuures erilise tähelepanguga peab selgitama küsimusi, kuivõrd alaealine oli vaimliselt ja kõlbeliselt arenenud, kuivõrd ta oli teadlik teo kuritegelikkusest ja millised olid põhjused, mis kallutasid teda süütegu korda saatma.

6. Tõkkeabinõud eeluurimisest ja kohtust kõrvale-
hoidumise takistamiseks.

Kohtu-uuriija poolt vastutusele võetud süüalune on kohustatud kohtu-uurijale teatama oma alalise elukoha muutmisest, samuti ka ajutisest lahkumisest, kui äraolek kestab üle ühe nädala. Eeluurimisest ja kohtust kõrvalehoidmise takistamiseks võib süüaluse vastu vajaduse korral tarvitusele võtta järgmised tõkkeabinõud: 1) allkiri selle kohta, et süüalune oma elukohast ei lahku 2) käendus, 3) kautsjon, 4) vahistamine. Tõkkeabinõu tarvituselevõtmise kohta teeb kohtu-uuriija oma allkirjaga määruse, mis peab sisaldama: 1) aja mil-
lal määrus tehtud; 2) süüaluse nime ja perekonna-
nime, 3) kirjelduse süüteost, milles süüalust süü-
distatakse 4) tõkkeabinõu ja selle tarvitamisele
võtmise alused. Vahistatud süüalusel on õigus ta
enese poolt valitud advokaadiga nõu pidada pärast
seda, kui ta on kohtu-uuriija poolt esimest korda

süüalusena üle kuulatud, süüteo asjas, samuti ka isiklikes, perekondlikes ja varalistes asjus; kohtu-uuriija ära nägemisel võib nõupidamine toimuda kas ta enese juuresolekul või tema korraldusel vangistusasutuse valve juuresolekul või ka kellegi juuresolekuta. Vahistatud süüaluse palvel teeb kohtu-uuriija politseile korralduse esialgsete abinõude tarvitusele võtmise kohta vahistatu valveta jäänud vara hoidmiseks ja ta alaealiste laste eest hoolitsemiseks. Vahistatu vastvõtmisel vangistusasutusse annab vastuvõttev vangistusasutuse ametnik toojale vastvõtmise kohta oma allkirja, mille viimane peab esitama kohtu-uuriijale, kelle määramisel vahistamine toimus. Käänduse või kautsjoni määrusest antakse käänduse või kautsjoni esitajale sellekohase palve peale ärakiri. Käänduse esitajalt võetakse allkiri selle kohta, et ta võtab enese peale kohtu-uuriija poolt määratud summas rahalise vastutuse juhuks, kui süüalune eeluurimisest või kohtust kõrvale hoidub. Juhul, kui käänduse või kautsjoni vas-

tu vabadusse jäetud süüalune eeluurimise, kohtu või kohtuotsuse täitmise eest kõrvale hoidub või mõjuva põhjuseta jääb eeluurimisele või kohtusse kutse peale ilmumata, arvatakse käenduse või kautsjoni summast riigi kasuks see osa, mis üle jääb süüteost kannatanu kahjutasunõude rahuldamisest. Kautsjoni või käenduse konfiskeerimise määruse teeb see kohtu-uuriija või kohus, kelle eest süüalune kõrvale hoidub või kelle kutse peale ta mõjuva põhjuseta jääb tulemata. KKS-us on see õigus antud kohtu-uuriijale põhjusel, et kohtu-uuriija on ka kohtunik, kes sääraseid asju väga hästi võib lahendada.

Tunnistajaid kuulatakse üle kohas, kus kohtu-uuriija eeluurimist toimetab. Kui tunnistajad haiguse pärast või mõnel muul seaduslikul põhjusel ei saa kohtu-uuriija juurde ilmuda või kui kohtu-uuriija tunnustab selle otstarbekohaseks, siis kuulatakse nad üle nende elukohas. Kui tunnistaja kutse peale

määratud ajaks ei ilmu ega esita ka § 180 ettenähtud seaduslikke põhjusi mitteilmumise kohta, siis karistab kohtu-uuri- ja teda rahatrahviga mitte üle viiekümne krooni ja kordab kutset. Kui tunnistaja ka teiskordse kutse peale määratud ajaks ilmumata jääb ilma seadusliku põhjusega, siis toimetatakse ta eeluurimisele sunniviisil § 182 - § 185 ettenähtud korras. Kui eeluurimisele mitteilmumise pärast karistatud tunnistaja kahe nädala jooksul pärast karistuse määramise kuulutamist esitab tõendused selle kohta, et ta ei saanud ilmuda seaduslikel põhjusel, siis vabastab kohtu-uuri- ja ta määratud rahatrahvist. Tunnistaja kuulatakse üle kohe peale ilmumist. Kui aga mõnesuguste takistuste tõttu ei ole võimalik tunnistajat üle kuulata 12 tunni jooksul pärast ta ilmumist, siis märgitakse viivituse põhjused protokolli, millest tunnistajale ta sellekohasel nõudel ärakiri antakse. Välja arvatud § 240 toodud ju-

hud, kohtu-uurija kuulab tunnistajad üle vandeta, seletades neile valetunnistuse andmise tagajärjed ja hoiatades neid sellejuures, et neid võidakse kohtus üle kuulata vande all, ja tuletab neile meelde, et nad peavad rääkima puhtast südamest kogu tõe ja ainult tõtt. Tunnistajate vannutamisel ja vandest taandamisel, samuti ka mõne isiku vabastamisel üldse tunnistuse andmisest, kohaldab kohtu-uurija eeskirju, mis on seatud tunnistajate ülekuulamiseks kohtus. Taandamise põhjused selgitab kohtu-uurija ka sel juhul, kui ta tunnistaja üle kuulab vandeta. Protokoll tunnistaja ülekuulamise kohta, mis on toimetatud süüaluse juuresolekuta, loetakse süüalusele ette. Süüalusel on õigus tema kahjuks esitatud väidetele vastuseletusi anda ja paluda kohtu-uurijat, et tunnistajale esitataks täiendavaid küsimusi. Tummade ja nende tunnistajate ülekuulamisel, kelle keelest kohtu-uurija ei saa aru, tuleb kohaldada § 201 ja 202 eeskirjad.

Vajaduse korral võib kohtu-uuriija tunnistaja täiendavalt üle kuulata.

7. Eeluurimise lõpetamine.

Kui kohtu-uuriija ei leia alust eeluurimise jätkamiseks süüteo tunnuste puudumise või kriminaaljälitamise algamise või jätkamise seaduslike takistuste või süüaluse mitte-kindlakstegemise tõttu, siis avaliksüüdistusasjus esitab ta eeluurimistoimiku prokuratuuri esindaja korraldusse, erasüüdistusasjus aga lõpetab kriminaaljälitamise. Kriminaaljälitamise lõpetamisest erasüüdistusasjas teatab kohtu-uuriija kaebajale (KKS § 262). Käesolevas paragrahvis toodud põhjustel on erasüüdistusasjus kriminaaljälitamise lõpetamine antud kohtu-uuriijale. Muidugi võib kohtu-uuriija selle paragrahvi põhjal lõpetada ainult § 73 ettenähtud erasüüdistusasju, tähendab asju, milles eeluurimine on sunduslik. Kohtu-uuriijale on see lõpetamise õigus antud põhjusel, et prokurörile, kellele KKS-u järgi avaliksüüdistusasjus kriminaaljälitamise lõpetamise õigus kuulub, seda erasüüdistusasjus anda ei saa, kuna ta erasüüdistusasjust

osa ei võta. Amtsblatt nr. 38 ilmunud Maaomase kriminaalprotsessiõiguse eeskirjade Saksa kriminaalprotsessiõigusega kohandamise määruse §13 järele, on erasüüdistusasjus prokuröri õigus jälitamist asja igas seisukorras üle võtta kuni otsuse seaduse jõustumiseni. Sama määruse § 14 järele on kohtunikul õigus erasüüdistusasja lõpetada kui süüaluse süü väike on. Kui keegi on eeluurimisel süüalusena vastutusele võetud, siis näitab kohtu-uuriija enne toimiku ärasaatmist selle süüalusele ette, kui viimane seda soovib, ja küsib temalt, kas ta ei soovi enese kaitseks eeluurimist mille-gagi täiendada. Eeluurimise toimetamise lõpetamisest 12-17 aastaste alaealiste süüaluste kohta teatab kohtu-uuriija alaealise vanemaile või tema eest hoolitsevaile isikule. Alaealiste vanemaile või nende eest hoolitsevail isikuil on õigus seitsme päeva jooksul pärast kutse kättesaamist paluda kohtu-uurijalt eeluurimistoimiku ettenäitamist ja eel-

uurimise täiendamist (KKS § 264). Kui süüalune toimiku ettenäitamisel mõnesuguseid uusi asjaolusid ette toob, siis on kohtu-uuri- ja kohustatud nendest kontrollima neid, mis võivad mõjutada asja otsustamist. Süüaluse sellekohase palve tagajärjena jätmise kohta põhjuste peab kohtu-uuri- ja määruse koostama. Pärast seda kuulutab kohtu-uuri- ja süüalusele, erasüüdistajale ja tsiivilnõudjale, et eeluurimise toimetamine on lõpetatud, ja saadab avaliksüüdistusasjas terve toimiku prokuratuuri esindaja korraldusse, erasüüdistusasjas aga otseselt ringkonnakohtule. Kui eeluurimisel selgub, et asi ei allu ringkonnakohtule, siis annab kohtu-uuri- ja asja edasi alluvuse järgi, teatades sellest prokurörile või ta abile.

8. Lõppsõna.

Olen omas töös toonud lühida kokkuvõtte eeluurimise käigust ja kõigi nende ametasutuste tegevusest kes tegelevad eeluurimisega ehk seotud eeluurimis-

-menetlusega. Sissejuhatuses olen katsunud anda lühida ülevaate politsei tegevusest juurdluse toimetamisega seoses olevate küsimuste lahendamisel ja ka ühtlasi politsei võimupiirest eeluurimiskäigu kujundamisel. Nagu ma juba sissejuhatuses olen käsitlenud, võib politsei ainult niipalju kaasaráákida eeluurimiskäigus, kuidas seadus talle seda ettekirjutab ja nagu olukorrad seda temale ette dikteerivad süüteo ja süütegija avastamisel. Suurim töö eeluurimisel lasub aga kohtu-uurijal, kuna viimane on just see kohtunik, kes tegeleb ainult eeluurimisega, seepärast olen toonud ka võrdlemisi rohkelt tema funktsioone ja võimupiire käesolevas töös. Ei saa ka mainimata jätta prokuratuuri esindajate ülesandeid eeluurimisel, kuna eeluurimise algatamine oleneb paljudel juhtudel just prokuratuuri esindajatest. Mitte üksnes algatamine vaid ka kontroll kohtu-uurijate tegevuse üle lasub prokuratuuri esindajate õlgadel, eeluurimise lõpetamise järele on ju

prokuratuuri esindajate ülesanne see, et eeluurimis-
materjal saadetakse koos prokuratuuri esindaja süü-
distusaktiga kohtusse, kus siis kohtunik võib toimetada
da kohtulikku ^{uurimist} ~~juurdlust~~ ja langetada õiglast otsust
ühiskonna kasuks.